

грунтового аналізування специфіки виконуваних робіт, розуміння особистісних та професійних особливостей кожного працівника.

Основним критерієм ефективності активізаційного заходу пропонується обирати критерій узгодження цілей керівництва та працівників комунікаційної системи підприємства. Таке узгодження повинно базуватись на співставленні найактуальніших потреб, інтересів, цілей керівництва та працівників комунікаційної системи.

Мариненко Н.Ю.

к.е.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

УПРАВЛІННЯ АДАПТИВНИМ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У СКЛАДІ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКИХ СТРУКТУР НА ЕТАПАХ ПРЕАДАПТАЦІЇ, КОАДАПТАЦІЇ ТА АДАПТАЦІЇ

Динамічний розвиток зовнішнього середовища зумовлює підвищений науково-практичний інтерес до необхідності використання нових, більш ефективних інструментів і методів управління проблемними ситуаціями, які виникають у процесі пристосування підприємств до нових умов функціонування та зумовлюють можливості адаптації господарських структур до викликів ринкового середовища.

Актуальність вирішення завдання щодо своєчасного виявлення та усунення проблемних ситуацій у процесі адаптивного розвитку підприємств у складі виробничо-господарських структур (ВГС) зумовлена тим, що темп змін зовнішнього середовища підприємства є вищим, ніж час реакції на них системи управління. У зв'язку з цим, виникає декілька проблемних ситуацій: 1) підприємства мають суттєву невідповідність технологічного, виробничого, організаційного потенціалу вимогам зовнішнього середовища; 2) робота у невизначених умовах змушує перебудовувати внутрішньовиробничі відносини й удосконалювати структуру без належного урахування зовнішнього середовища підприємства. За характером та видом дані проблемні ситуації виникають на різних етапах (преадаптації, коадаптації, адаптації) розвитку підприємств у складі однієї ВГС.

Управління адаптивним розвитком промислового підприємства в складі ВГС на етапі преадаптації передбачає застосування аналізу, як методу, який полягає у розпізнаванні проблем, що можуть виникнути в процесі розвитку кожного підприємства, що входить до складу ВГС, на основі аналізу стану її структурних елементів. Основними цілями проведення аналізу преадаптаційного етапу розвитку є: забезпечення органів управління підприємством повною, оперативною й достовірною інформацією про процеси, що відбуваються на підприємстві в момент преадаптації; своєчасне передбачення позитивних подій, виявлення негативних тенденцій, оцінювання їхнього можливого впливу на рівень розвитку; підвищення ефективності управління адаптаційним потенціалом розвитку підприємства; підвищення конкурентного статусу підприємства та ВГС у цілому. На даному етапі підприємства, що входять до складу ВГС, мають тенденцію до зміни своїх основних функцій на інші. За результатами аналізу можна зробити висновки про те, за яким напрямком підприємство може потенційно розвиватися в умовах адаптації.

Проте, може виникнути така ситуація, коли в рамках однієї ВГС декілька підприємств будуть дублювати функціональні процеси, які вони виконують. Даний факт, у свою чергу, призведе до конфлікту інтересів на етапі коадаптації, коли особливого значення набуває тіснота взаємозв'язку та взаємодоповнюваності підприємств як одного цілого. Щоб уникнути можливості виникнення проблемних ситуацій необхідно розробити метод виявлення та усунення неузгоджених інтересів підприємств у процесі коадаптації (етап другий). На даному етапі можуть мати місце

висока неузгодженість, низька неузгодженість або узгодженість (ідеальна зона консенсусу) між інтересами підприємств у складі ВГС.

Паралельно з етапом коадаптації підприємств у складі ВГС відбувається її адаптація до зовнішнього середовища, що також передбачає виникнення проблемних ситуацій у процесі впровадження необхідних змін на підприємствах у відповідності з новими вимогами ринку. Під змінами в роботі [1] розуміють відхилення певних характеристик системи або середовища у віддалені моменти часу. Зміни середовища призводять до втрати адекватності характеристик (конструкції) системи, і, як наслідок, до зменшення ефективності та стійкості системи. Тому актуальним для нашого дослідження є постулат динамічної адекватності: для підтримання або збільшення ефективності та стійкості системи необхідна відповідна реакція її внутрішніх характеристик у відповідь на зміни зовнішнього середовища. Для цього необхідно постійно виявляти і вимірювати зміни середовища та відповідним чином на них реагувати. Управління змінами – це процес прогнозування і планування майбутніх змін, оцінювання ефективності та організації моніторингу їхнього впровадження [1].

Характер зміни залежить від обсягу виробництва, ціни, стану середовища, якості та собівартості (таблиця 1), а завдання управління змінами полягає у виборі такого вектору змін, який дасть бажаний (або максимальний) ефект при обмеженнях споживаних ресурсів і витрат [2].

Таблиця 1

Зв'язок характеру змін та реакцій підприємства в складі ВГС

Характер змін	Вид реакції	Характеристика
Зміни у ринковому попиті	Зміна виду продукції	Пасивна або активна
Зміни у податковій політиці	Зміна розмірів підприємств або їхньої кількості	За вхідною змінною
Зміни у вимогах споживачів	Зміна якості, маркетингу, виробництва	Екстремальна
Зміни у поведінці конкурентів	Зміна цінової політики, стратегії, обсягів виробництва, ринків	Стратегічна
Збільшення помилок персоналу	Перенавчання, відбір, набір персоналу	Контрольна

Особливе значення для управління адаптацією підприємства має співвідношення точності та швидкості реакції управління на зміни в зовнішньому середовищі і швидкості змін макросередовища, тобто співвідношення точності та швидкості спрямованих змін у внутрішньому середовищі підприємства в порівнянні зі швидкістю і напрямом змін у зовнішньому середовищі [3].

Проте, в процесі адаптації ВГС до змін у зовнішньому середовищі є можливість виникнення проблемних ситуацій, коли система може хаотично реагувати на ті чи інші виклики. Для уникнення цієї ситуації необхідно ранжувати події, які вимагають швидкої реакції.

Таким чином, запропоновано підхід до управління проблемними ситуаціями на етапах преадаптації, коадаптації та адаптації підприємств у межах виробничо-господарської структури.

1. Гамалей Н.Ю. Методы решения задач управления организационными изменениями на предприятии / Н.Ю. Гамалей // Вестник Ростовского государственного экономического университета (РИНХ). – 2011. – № 2. – С.34-36.

2. Гамалей Н.Ю. Управление изменениями фирмы в конкурентной среде / Н.Ю. Гамалей, С.А. Иващенко // Международный научный альманах. – Актюбе : Актюб. ун-т, 2010. – Вып. 8. – С. 71-73.

3. Ревенко Д.С. *Метод діагностики устойчивости функционирования предприятия в условиях макроэкономической нестабильности* / Д.С. Ревенко, В.А. Лыба, И.К. Мошкіна // *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики.* – 2013. – № 3 (23). – с. 34-43.

Медведєва І.В.

аспірант

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КЛАСИФІКАЦІЯ ІСНУЮЧИХ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС»

У економічній літературі на сьогодні висвітлено багато аспектів міжнародного бізнесу, але мало хто з науковців акцентував свою увагу саме на визначенні поняття «міжнародний бізнес». У найбільш популярній серед іноземних видань книжці «Міжнародний бізнес» Чарльза Гіла дано дуже коротке визначення міжнародного бізнесу – це будь-яка фірма, залучена у міжнародну торгівлю та/або міжнародне інвестування [1, с. 4]. Вчені С. Робокк та К. Сіммондс визначають поняття «міжнародний бізнес» як сукупність ділових операцій, пов'язаних з перетинанням національних кордонів і рухом товарів, послуг, капіталів, працівників; трансфером технологій, інформації і даних, керівництвом виконавцями [2, с. 3]. Американські вчені Р. Гріффін та М. Пастей детермінують це явище як здійснення операцій партнерами з більше ніж однієї країни. Сторони операцій можуть бути представлені фізичними особами, окремими компаніями, групами компаній і/або державними організаціями [3, с. 46]. Міжнародний бізнес виникає в разі проведення операцій та здійснення підприємницьких функцій компанією за межами національних кордонів [4, с. 7].

Серед російських авторів, наприклад, Філіппова І.А. стверджує, що міжнародний бізнес передбачає здійснення ділових операцій партнерів більш ніж з однієї країни [5, с. 6]. Популярним є визначення Великого економічного словника під ред. Азріліяна А.Н.: «Міжнародний бізнес – підприємницька діяльність, пов'язана з використанням капіталу в різноманітних формах і переваг підвищеної ділової активності; здійснюється з метою отримання прибутку і поширюється на міжнародну економічну сферу [6, с. 229].

Вергун В.А. у своєму підручнику «Міжнародний бізнес» трактує його як будь-які господарські операції, ділові транзакції (оборудки), що здійснюються фізичними особами, компаніями та іншими (приватними й суспільними, некомерційними) організаціями двох або більше країн за межами національних кордонів з метою отримання прибутків. І додає, що водночас міжнародний бізнес становить цілісну систему господарських зв'язків між різноманітними суб'єктами економічної діяльності двох і більше країн, має притаманні лише йому закономірності й реалізує специфічні інтереси, що пов'язані з використанням переваг міжнародного поділу праці та факторного розміщення на засадах синергії партнерства [7, с. 31-32].

Юхименко П.І. у своєму навчальному посібнику «Міжнародний менеджмент» надав наступне визначення даному поняттю. Міжнародний бізнес – це ділова взаємодія фірм різних форм власності або їх підрозділів, які знаходяться в різних країнах, головною метою яких є одержання прибутку за рахунок вигод і переваг ділових міжнародних операцій [8, с. 5-6].

Згідно з визначенням С. Мочерного, міжнародний бізнес можна розглядати як міжнародну діяльність господарюючих суб'єктів (приватних підприємств, компаній і банків, державних інститутів та організацій), спрямовану на отримання економічних результатів, прибутків [9, с. 47]. Міжнародний бізнес, згідно з дослідженнями О.Б. Чернеги, – це підприємницька діяльність того чи іншого економічного суб'єкта